

שיעור מורינו הרב שליט"א

כניסת כהנים למערת המכפלה

מיתת שרה ועקידת יצחק

-קונטרס שבועי-

פרשת חיי שרה

תשע"ח

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: minchatasher1@gmail.com

פרשת חיי שרה

כניסת כהנים למערת המכפלה

"ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחות קבר מאת

בני הת" (כ"ג ז').

ר"ח מרחשון תש"ס

כבוד הרה"ג...

במה ששאל לדעתי אם מותר לכהנים ליכנס למערת המכפלה כדי לשפוך שיח בקברי האבות. לא אוכל לומר בזה דבר ברור מכיון שלא נתברר לי בירור גמור פרטי המבנה. אך זאת ידעתי שיש קומה שלימה מתחת לקומה שבה מתפללים. למיטב ידיעתי יש שני פתחים בין הקומה התחתונה לקומת המתפללים. פתח קטן הקרוי פתח הנרות משום שדרכו היו משלשלים נרות למערת המצבות, ופתח נוסף. שני הפתחים נמצאים באהל יצחק שבו מתפללים המוסלמים ואין בידנו לדעת האם ומתי פתחים אלה נפתחים.

כל עוד נדע בבירור שפתחים אלה סגורים אין הטומאה עוברת לקומה שניה, ומכיון שחלל הקומה הראשונה גבוה אין הטומאה בוקעת ועולה, דאין טומאה בוקעת ועולה אא"כ אין שם פותח טפח, ומשו"כ אילו יודעים היינו שפתחים אלה נעולים אין כלל חשש בכניסת כהנים, אך כיון שאין בידנו לדעת לכאורה הוי ספק טומאה.

ועל סמך ידיעות אלה אכתוב בקיצור מה שנראה לדון, אך חוזר אני ומדגיש שאין בידי לפסוק מכיון שלא נתבררו לי הפרטים על בוריים.

הנה ספק טומאה ברה"ר טהור ולכאורה יש להקל בני"ד, דבודאי אין כאן אלא ספק טומאה, אך משתי סיבות יש עדיין לדון ולפקפק.

א

הנה יש לעיין בזה דאף אם אכן ספק טומאה ברה"ר הוא שדינו לקולא כבר דנו האחרונים האם כהנים מותרים ברה"ר כשיש בו ספק בטומאה. דשמא הוי ככל ספיקא דאורייתא ולגבי טומאת כהנים אין להקל.

כניסת כהנים למערת המכפלה

עיינן במג"ח במצוה רס"ג שנסתפק בזה ומסברא כתב דמסתבר דכיון דבספק דיינינן לקולא אין כל איסור לכהן. אך רבים האחרונים נקטו דלגבי איסור טומאת כהנים הוי כספק דאורייתא לחומרא, כך כתב הצ"ח (ברכות י"ט ע"ב) וכך דעת שני גאוני וילנא, עיינן מרחשת ח"א סימן ב' ועיינן אחיעזר ח"ג סימן ס"ה, וכ"כ בשו"ת טוב טעם ודעת ח"ב סימן רל"ג, ושו"ת אבני נזר יו"ד סימן תס"ו שכתבו להחמיר.

וכך נקטו גם גדולי פוסקי דורנו הגרש"ז אורבך במנחת שלמה ח"ב סימן צ"ו אות כ"א, והגר"ש אלישיב בקובץ תשובות ח"א סימן ק', עי"ש.

ועיינן עוד בשו"ת דובב מישרים (ח"א סימן קכ"ז ד"ה במה שנסתפק) שהביא את דברי הצ"ח דלגבי טומאת כהנים בספק איסור דיינינן ליה ומחמירין. וכתב לפי דבריו ליישב קושית הגרי"ש נטנזאהן (ציון ירושלים ירושלמי נזיר מ"ה ע"ב) על דברי רש"י בשבת (ל"ד ע"א). דהנה מבואר שם דר' שמעון בר יוחאי בצאתו מן המערה רצה לתקן דבר לטובת הציבור ואמר "איכא מילתא דבעי לתקוני" ואמרו לו "איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית להו צערא לכהנים לאקופי". וכתב רש"י "ואית להו צערא לאקופי - שהיה אותו שוק שהספק בו מקום מעבר העיר לרבים, והכהנים לא היו יכולין ליכנס שם מפני טומאה, וצריך להקיף דרך אחר ארוך".

ותמה בהגהות ציון וירושלים דאם זה מקום מעבר לרבים הלא הוי ספק טומאה ברה"ר וטהור, וע"כ דמ"מ אסור לכהנים ליכנס לשם דהוי ספיקא דאיסורא.

אך נראה ברור ופשוט דאין בזה ראייה גמורה דאפשר דאף שמעיקר הדין היה מותר לכהנים לעבור שם נהגו להחמיר על עצמם, ומש"כ רש"י "והכהנים לא היו יכולין ליכנס שם" לאו דוקא אלא שמצד סלסול שנהגו בעצמם היו כאילו יכולים ליכנס לשם.

אך כבר כתבתי במק"א דלענ"ד נראה עיקר דכיון דספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור ממילא אין בו איסור לכהנים ולעולם אזלינן בתר חודש הספק ועיקרו, וכן מבואר להדיא בתוס' כתובות (כ"ח ע"ב) שהרי כתבו דבית הפרס אינו טמא אלא מדרבנן משום דספק טומאה ברה"ר טהור מה"ת, וכ"כ הר"ש (אהלות פי"ח מ"ג) והרי מבואר במקומות רבים שאכן מותר לו מה"ת ליכנס לבית הפרס, הרי לן להדיא דספק טומאה ברה"ר אף לענין טומאת כהנים, וז"פ.

כניסת כהנים למערת המכפלה

ב

ועוד יש לעיין בזה לפי מה שכתבו התוס' בכתובות כ"ח ע"ב במה שגזרו חכמים טומאת בית הפרס בשדה שאבד או שנחרש בה קבר, והלא הוא ספק טומאה ברה"ר. ותירצו:

"אע"ג שבעלמא טהרו חכמים ספק טומאה ברה"ר היינו היכא שהטומאה מבוררת ולא נולד הספק אלא באקראי ופעם אחרת לא יטמא כיון שמקום הטומאה ידוע, אבל הכא שלעולם השדה בספק לא רצו לטהר אע"ג דמדאורייתא טהור".

וכדברי התוס' כתב גם הר"ש במסכת אהלות (פרק י"ח מ"ג), עי"ש.

ויש מן האחרונים שנקטו לפי דבריהם דכל מקום שיש בו ספק טומאה ברה"ר באופן קבוע ולא באקראי בעלמא החמירו בו אף דכלל בידינו דספק טומאה ברה"ר טהור. עיין מהרש"ם ח"א סימן ר"ל, ובשו"ת מנחת שלמה ח"ב סימן צ"ו אות כ"א כתב כן לגבי ספק טומאה בבתי חולים.

אך לענ"ד יש לדחות דרך זו משלושה טעמים.

א. עיקר כונת התוס' רק להסביר למה גזרו טומאה על בית הפרס, אבל לא קבעו מסמרות לומר דבכל מקום די שספק טומאה ברה"ר באופן קבוע מחמירין בספק טומאה ברה"ר, ולא מצינו שגזרו חכמים אלא בבית הפרס ומה שלא גזרו לא גזרו ואין לאסור מה שלא אסרו הם.

ב. אף התוס' לא כתבו אלא דהיכא שאין מקום הטומאה ידוע גזרו טומאה אף בספק ברה"ר משא"כ כשמקום הטומאה ידוע אלא שספק אם נוגעים בו או מאהילים עליו. ולכאורה נראה דבני"ד שמקום הטומאה ידוע, אלא שספיקות שונים יש כאן כמבואר לקמן לכאורה אין בזה חומרא דבית הפרס, ודו"ק בזה.

ג. בתוס' ובר"ש כתבו סברא לשיטתם דהטעם שבית הפרס אינו טמא אלא מדרבנן משום דהוי ספק טומאה ברה"ר, אבל לשיטת התוס' בשבת (ט"ו ע"ב ד"ה על ספק) ובמו"ק (ה' ע"ב ד"ה מנפח) דף ברה"י אין כאן ספיקא דאורייתא דמיירי בספק שנחרש בה קבר עי"ש, אין כל סיבה לחדש חומרא זו, וא"כ אין כל הכרח לקבוע הלכה עפ"י סברת התוס' הנ"ל.

כניסת כהנים למערת המכפלה

ג

אם יש חשש טומאה דאורייתא או רק טומאה דרבנן

הנה כתב הש"ך (סימן שע"ב סק"ב):

"והוא באוהל כו' - ודוקא אם הוא באוהל המת כו' נראה דוקא נקט באוהל המת אבל אם בבתים הסמוכים לבית שהמת בתוכו אף על פי שהן ג"כ טמאים כדלעיל סימן שע"א ס"ד מ"מ י"ל דאינו אלא טומאה דרבנן כדאיתא בטור סי' זה ופוסקים עב"י דדבר תורה אוהל שיש בו חלל פותח טפח טהור ע"ש ודו"ק. וכשהבית שהמת בתוכו סתום מכל צד נמי ליכא בבתים הסמוכים טומאה אלא מדרבנן משום דסוף הטומאה לצאת ואם כן בבתים הסמוכים בכל ענין ילביש עצמו תחלה".

ושני חידושים למדנו מדבריו:

א. אין טומאת אהל אלא באהל המת ממש אבל פותח טפח שמביא את הטומאה מבית לאהל אינו אלא מדרבנן.

ב. מה שחידשו חז"ל דאף בדלת סגורה אם סוף טומאה לצאת הטומאה עוברת מעבר לדלת והדלת כמי שאינה, אף הלכה זו מדרבנן ואין בה טומאה דאורייתא.

ורבים חלקו על הש"ך בהלכה הראשונה שחידש דאין מעבר טומאת מת דרך פתח וחלון אלא מדרבנן, ובראשם המגן אברהם (סימן שי"א ס"ק י"ד וסי' שמ"ג ס"ק ב'). ובעקבות המג"א החכמת אדם (כלל קנ"ט ס"ה), החת"ס (שו"ת יו"ד סימן ש"מ) והאבני נזר (יו"ד סימן תס"ח).

ויש מן האחרונים (ע' פת"ש יו"ד שם סק"ג) שכתבו דאין כוונת הש"ך אלא להא דסוף טומאה לצאת, אבל כשיש פותח טפח פשיטא שהטומאה עוברת מה"ת, אך באמת אין פירוש זה מתיישב כלל בלשון הש"ך וברור מתוך דבריו שאכן תרי דיני קמ"ל, ולשיטתו כל עיקר הדין שהטומאה עוברת מחדר לחדר בפותח טפח אינו אלא מדרבנן.

כניסת כהנים למערת המכפלה

וכך נקט הפני יהושע להלכה, עיין פנ"י ברכות (י"ט ע"ב) וסוכה (י' ע"א י"ח ע"א כ' ע"ב וכ"א ע"א), והפנ"י כתב שם שהאריך בקונטרס להוכיח כשיטת הש"ך בראיות רבות מן הבבלי הירושלמי והרמב"ם.

אמנם לא זכינו לאורו של קונטרס זה, אך בספר נחל אשכול (על ספר האשכול) סוף הלכות טומאת כהנים הביא את תשובת הפנ"י (שכיהן לפניו כרבה של פפד"מ) וגם שם פסק הפנ"י כשיטת הש"ך.

ובשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סימן קע"ח) כתב בפשיטות כשיטת הש"ך, וכ"ה בשו"ת חוות יאיר (סימן קט"ו) ובישועות יעקב (או"ח סימן שמ"ג ס"ק ב').

אך התימה הגדולה בדברי הש"ך היא מהמפורש ברמב"ם (פ"ג מאבל ה"ג):

"וכן אם נכנס לאהל טמא שנכנסה לו הטומאה לוקה, אף על פי שעצמה של טומאה בבית אחר".

הרי לן להדיא בדברי הנשר הגדול דלוקה על טומאת מת הנכנסת ממקום אחר.

אמנם לעומת דברי הרמב"ם דייק הפנ"י מדברי רש"י בסוכה (כ' ע"ב) דאין טומאה זו אלא מדרבנן, וכך מפורש בשו"ת התשב"ץ (ח"ג סי' א'), עי"ש.

וצ"ע להלכה, דמחד גיסא מפורש ברמב"ם דהוי טומאה דאורייתא אך מאידך גיסא הלא הש"ך הוא מעמודי התווך של בנין ההלכה, והלכה כמותו בכ"מ, והפנ"י מגדולי האחרונים הוכיח כן בראיות מהבבלי הירושלמי והרמב"ם, ומי ישיב את הארי לאחר מותו. ולכאורה נחלקו בזה הראשונים ומ"מ הוי ספק.

אך באמת שאין לדחות את שיטת הש"ך מדברי הרמב"ם, וכל האחרונים שתמהו תמיה רבתי ודחו הש"ך לא ידעו ולא הבינו דיש לפעמים שהרמב"ם סתם וכתב 'לוקה' אף שכוונתו למכת מרדות, כן כתב הכסף משנה בהל' גירושין (פי"א הי"ד) וכן מצינו במהר"י קורקוס בהל' כלאים (פ"ט ה"ו). ואף שלכאורה דוחק לומר כן מ"מ מי כמו הכס"מ ומהר"י קורקוס היכין והבועז נושאי כליו של הרמב"ם שבקיאים בסגנונו ובלשוניתו, ולפי דבריהם אין לסתור את דברי רבינו הגדול הש"ך מתוך דברי

כניסת כהנים למערת המכפלה

הרמב"ם, ובפרט כאשר כתב הפנ"י שהוכיח כשיטת הש"ך מתוך דברי הרמב"ם גופה, ודו"ק בכ"ז.

צא וראה בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא ג' ח"ג סי' כ"ו) דאף שתמה על הש"ך מדברי הרמב"ם הנ"ל, מ"מ כתב דרוב האחרונים נקטו כשיטת הש"ך וצירף שיטתו להלכה, וכך גם בשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ג סימן כ"ז) ובנוה שלום (או"ח סימן שי"א) שצירף דעת הראב"ד ושיטת הש"ך לדון דין ספק ספיקא, עי"ש.

ובשעת הדחק יש לנקוט כדבריהם.

וגם במה שכתב הש"ך לגבי סוף טומאה לצאת פלפלו האחרונים ודנו במה שנראה כסתירה בדברי רש"י במס' ביצה, דמחד גיסא כתב (דף י' ע"א ד"ה כולם טמאים) שגזרו חכמים טומאה בסוף טומאה לצאת, אבל לקמן (ל"ח ע"א) כתב דהוי הללמ"ם ככל דיני טומאה.

ובפנ"י (שם ל"ח ע"א) כתב דעיקר דעת רש"י הוי דטומאה זו דרבנן ומש"כ בדף ל"ח כוונתו דעיקרו מה"ת הלממ"ם, וכ"ה בשער המלך (עירובין פ"ח ה"ז), וכבר כתב כן התשב"ץ (ח"ג סי' א'). וכ"ה ברש"י חולין (קכ"ה ע"ב ד"ה טומאה). וכ"כ בשו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב (סימן רמ"ח), ושכן דעת רוב הפוסקים, עי"ש.

ולפי שיטת הש"ך והפנ"י אף אם נקבל את דעת הצ"ח וסייעתיה דספק טומאה לחומרא לגבי טומאת כהנים משום דהוי ספיקא דאיסורא, מ"מ בני"ד ניזיל לקולא משום דהוי ספיקא דרבנן ולא ספיקא דאורייתא.

וכבר ביארתי במק"א (מנחת אשר שביעית סימן ט') דאף בספיקא דאורייתא שיש לו עיקר מה"ת אזלינן לקולא, ואכמ"ל.

ד

טומאת כהנים בזה"ז

הנה שיטת הראב"ד בפרק ה' מנזירות ה"ט"ו דכהן טמא אין עליו איסור לחזור ולהיטמא. והראב"ד חזר על משנתו בפ"ג מהלכות אבל ה"ז וכ"ה שיטת ר"ת כמובא בהלכות קטנות לרא"ש הלכות טומאה סי' ו' וכן דעת הלכות גדולות כמבואר בשלטי

כניסת כהנים למערת המכפלה

גבורים על הרי"ף הלכות טומאה דף א' ע"ב אות ד', ובלח"מ הלכות נזירות שם כתב דכן היא שיטת רש"י במסכת נזיר. ובשו"ת אבני נזר יו"ד סי' תס"ו וסי' ת"ע הוסיף עוד דכך מבואר גם בסמ"ג (עשין מצוה רל"א) בשם רבינו יעקב, וכבר תמה החת"ס בשו"ת יו"ד סימן של"ט על המשנה למלך שכתב בפ"ג מהלכות אבל ה"א דהראב"ד יחיד הוא עי"ש, ובדגול מרבבה יו"ד סי' שע"ב סעיף ב' כתב בתחילת דבריו דיש לצרף שיטה זו כספק לספק ספיקא להקל בדין טומאת כהנים והביא מן הפוסקים שאכן צירפו שיטת הראב"ד לס"ס, אך שוב חזר בו וכתב דאף לשיטת הראב"ד יש בזה איסור אלא דאינו לוקה ואפשר דהוי אפילו איסור תורה וכל כונת הראב"ד דאין בזה מלקות עי"ש. ובשו"ת חת"ס יו"ד סי' של"ח העיד שהיה נוכח כאשר רבו הגה"ק ר' נתן אדלר פגש את הנודע ביהודה והוכיח לו שאף לשיטת הראב"ד יש בזה איסור תורה אלא שאינו לוקה והביא שכך מפורש בשו"ת תמים דעים (סימן רל"ו) ומתוך כך חזר בו עי"ש, אמנם החת"ס סתר דברי עצמו בסי' של"ט שם נקט דלדעת הראב"ד אין בזה איסור כלל עי"ש וצ"ע.

ואכן י"א דלדעת הראב"ד אין בו איסור כלל וכן מוכח מדברי הפוסקים לגבי המבואר ביו"ד בסי' שע"ג סעיף ז' דכתב שם המחבר דאסור לכהן להטמא למתים אף בשעה שהוא מתעסק בקרובו ומשום כך צריך לקבור כהנים בסוף בית הקברות, אך בספר שלחן גבוה ביו"ד שם כתב דמנהג ירושלים וסלוניקי שהכהנים נכנסים לתוך ביה"ק לקבור קרוביהם ולא חששו להטמא למתים אחרים, ומנהג זה מושתת על שיטת הראב"ד עי"ש. וע"ע במשל"מ שם דנקט דלשיטת הראב"ד מותר אף לכתחלה להטמא למת וגם בשו"ת רעק"א תניינא סי' י"ח הוכיח בעליל דאין בזה איסור כלל לשיטתו עי"ש.

ומ"מ יש בזה ספק בזמנינו דכולנו טמאי מתים ולשיטת הראב"ד וסייעתיה אין איסור טומאה ואפשר שנטמא אף בו ביום ובכה"ג י"א שאין בו איסור כלל. (וע"ע באבנ"ז ביו"ד ח"ב סי' תס"ו סי' תס"ט וסימן ת"ע שחידש דבזמה"ז דאין לנו אפר חטאת ופרה אדומה לעולם הוי כאילו כבר נטמא בו ביום דאין נפ"מ בטומאה שניה ולשיטתו יש להקל בזה טפי עי"ש).

כניסת כהנים למערת המכפלה

אמנם אף דחזינן די ש בזה ספק, כיון דבדאורייתא עסקינן ספיקא דאורייתא לחומרא ואין להקל כלל בטומאת כהנים בזה"ז, אלא דכשיש צירופים נוספים יש לצרף שיטה זו לס"ס כנ"ל.

ה

ולגבי קברי האבות אם מטמאין באהל, הנה נחלקו הראשונים אם האבות דין ישראל היה להם או דין בני נח. דעת רש"י בעבו"ז ג' ע"א דדין ב"נ היה להם, וכ"ה במפרש בנוזיר נ"ד ע"א, וכך משמע מדברי התוס' בב"מ ע"א ע"א שכתבו דגוי המקבל על עצמו שלא להלוות ברבית מקיים מצוה כמו שמצינו באברהם אבינו שקיים כה"ת עד שלא נותנה. ומדלמדו הלכה זו בגויים שבכל דור ודור מן האבות הקדושים בהכרח דדין ב"נ היה להם.

ומאיך כתב הרמב"ן עה"ת (ויקרא כ"ד י') דדין ישראל היה להם וכן משמע קצת גם מדברי התוס' בחגיגה ג' ע"א שכתבו דאברהם נקרא תחילה לגרים מפני שנצטוה על המילה, ומשמע קצת דמילת אברהם מילת גירות היתה, וע"כ דדין ישראל היה להם. (אך פשטות כונת התוס' לא לדין גירות ממש אלא משום שראשון היה שנצטוה על המילה נקרא תחילה לגרים, ודו"ק).

ולגבי קברי נכרים נחלקו ביבמות ס"א דלר' שמעון אינם מטמאין באהל ולכחמים מטמאין. והראשונים נחלקו הלכה כמאן. דעת הרמב"ם (פ"א מטומאת מת הי"ג) דעכו"ם אינו מטמא באהל, ודעת ר"ת בתוס' ב"מ קי"ד ע"ב שאין הלכה כר"ש וקברי עכו"ם מטמאין באהל עי"ש.

דעת רוב הראשונים כשיטת הרמב"ם דאין טומאת אהל בגוי כמבואר ברמב"ן, ברשב"א, בריטב"א ובנימוקי יוסף ביבמות שם.

ובשו"ע יו"ד שע"ב סעיף ב' כתב "קברי עובדי כוכבים נכון להיזהר הכהן מלילך עליהם". וגם מדבריו משמע דמעיקר הדין יש מקום להקל בזה, אך מידי ספק לא יצאנו ומשו"כ "נכון להיזהר".

כניסת כהנים למערת המכפלה

ורבים מן האחרונים נטו להקל טובא בספק זה עיין ברכי יוסף ביו"ד שם, חכמת אדם (כלל קמ"ה), שו"ת הגרעק"א תניינא סימן י"ח שכתב דיש לצרף ספק נוסף אף שהיא דעת מיעוט להקל בזה. ולכאורה נראה לפי כ"ז דיש מקום גדול להקל בני"ד.

אך באמת עדיין בספק אנו עומדים דשמא דין האבות כדין ישראל ולא כדין בני"נ, ועוד דאפשר דאף אם בני"נ היו לענין טומאת מת שאני.

דהנה בנוזר נ"ד ע"א מבואר דאף קבר שלפני מתן תורה מטמא טומאת מת, וברש"י (המפרש) שם כתב דמיירי בטומאת מגע אבל טומאת אהל אין שהרי קברי עכו"ם אינם מטמאין באהל, והתוס' שם כתבו דזה תלוי במה שנחלקי רשב"י וחכמים ביבמות ס"א ע"א עי"ש. והקשו מרב בנאה שציין את קברי האבות שבשדה המכפלה ובתירון אחד כתבו דשאני אברהם אבינו שקראוהו האדם הגדול בענקים הרי שהוא קרוי אדם ואין לומר עליו "אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם". הרי לן דאף אם דין בני"נ היה להם לגבי טומאת מת אין למעט את אברהם אבינו, ודו"ק בכ"ז.

והנה לגבי קברי צדיקים אם מטמאין באהל הארכתי במק"א ומסקנת דברינו דאין להקל כלל בטומאת כהנים לגבי קברי צדיקים.

סוף דבר מצד עצם טומאת מת בנוגע לקברי אבותינו הקדושים יש להחמיר. דממ"נ אם דין ישראל היה להם אין להקל מצד קברי צדיקים, ואם דין בני"נ היה להם, הלא להלכה יש להחמיר אף בקברי עכו"ם כמבואר בשו"ע ובפרט בקברי האבות שלפי דברי התוס' בנוזר חמירי טפי.

אך באמת אין בזה ספק כלל דהלא מבואר בב"ב (נ"ח ע"א) דרב בנאה היה מציין מערות קבורה "כי מטא למערתא דאברהם, אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא וכו'".

הרי דקבר דאברהם אבינו מטמא באהל, יהיה מאיזה טעם שיהיה או משום שדינו דין ישראל, או משום דאברהם אבינו מטמא באהל משום דנקרא אדם, אך מ"מ מבואר להדיא שיש טומאת אהל בקברו.

ומש"כ מע"כ לחוש דשמא כל הקומה התחתונה דין קבר עליה משום עדותן של אלה שירדו לקומה זו בשנת תש"מ והעידו שראו שם עצמות, תמה אני דאם באנו

כניסת כהנים למערת המכפלה

לחוש שכל הקומה דין קבר עליה וממילא הוי כאילו הכהנים מאהילים ע"ג קבר, הלא יש לאסור לכל אדם ליכנס למערה דהלא אסור לעמוד ע"ג קבר משום איסור הנאה מן הקבר, ומשום בזיון קברים, וגם אסור להתפלל ולומר דברי תורה ע"ג קברים, וע"כ דאין אנו חוששין כלל ליתן דין קבר במקום זה דבית לעולם אין דינו כקבר, ואין להאריך בזה כלל.

ביקרא דאורייתא

אשר ויים

מיתת שרה ועקידת יצחק

מיתת שרה ועקידת יצחק

"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה" (כ"ג א').

"למה נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה ממנה ומתה" (רש"י שם ומקורו בתנחומא).

רבים עמדו על לשון המדרש ורש"י "וכמעט שלא נשחט", והלא הו"ל למימר "וכמעט שנשחט" ולא כמעט שלא נשחט. ובשפתי חכמים פירש שעד שלא הספיק השליח לומר לשרה שבסופו של דבר לא נשחט כבר פרחו נשמתה וזה שאמרו כמעט שלא נשחט היינו שלא הספיקו לומר לה שלא נשחט.

ובפנימיות ענין נשגב זה נראה.

דהנה באמת זכה יצחק וזכינו אנו צאצאי צאצאיו שמעלה עליו הכתוב כאילו נשחט. והלא במד"ר אמרו (פרשת וירא) שכאשר אמר הקב"ה לאברהם אל תשלח ידך אל הנער ביקש אברהם אבינו להוציא ממנו טיפת דם שיחשב בידו כאילו שחטו, וא"ל הקב"ה אל תעש לו מאומה - אל תעשה בו מום. וכאשר שחט אברהם אבינו את האיל והעלו לעולה תחת יצחק בנו על כל עבודה ועבודה אמר יה"ר כאילו עשה עבודה זו ביצחק בנו.

ואכן כך עלתה בידו, וכמ"ש (זבחים ס"ב ע"א) "אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום" ועוד מצינו "אפרו של יצחק צבור ומונח ע"ג מזבח" (ויק"ר ל"ו ד', רש"י בחקותי כ"ו מ"ב ובתורת כהנים שם). ותמוה לכאורה הלא יצחק לא נשחט ולא נשרף, וכי איזה אפר של יצחק צבור ומונח ע"ג המזבח. אלא שאפר האיל אפרו של יצחק הוא, וזה לעומת זה עשה האלקים.

וכאשר שמעה שרה אמנו על זכותם העצומה של אברהם ויצחק

מיתת שרה ועקידת יצחק

בפרשה נשגבה ונוראה זו שבה עלו ונתעלו כאראלי אש ומלאכי עליון שמחה בלבה. וכאשר שמעה שכמעט שלא נשחט פרחח נשמתה ומתה מרוב צער שלא נשחט ולא ידעה שמעלה עליו הכתוב כאילו נשחט.

ב

ואפשר עוד שפרחה נשמתה של שרה אמנו בדביקות עלאה בבחינת נפשו יוצאת בדברי. וכך מצינו בגדולי עולם שמרוב דבקותם בהקב"ה הגיעו לכדי התפשטות הגשמיות ופרחה נשמתם לעילא.

כך כתב המהרש"א בחגיגה (י"ד ע"ב) על בן עזאי שהיה מן הארבעה שנכנסו לפרדס ובן עזאי מת, מפני שנפשו דבקה באלקי השמים עד בלתי שוב, וז"ל "תנו רבנן ארבע נכנסו בפרדס ואלו הן בן עזאי ובן זומא אחר ורבי עקיבא וכו'. בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אומר 'יקר בעיני ה' המותה לחסידיו'. בן זומא הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אומר 'דבש מצאת אכול דיך פן תשבענו והקאתו. אחר קציץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום' וכתב שם אדונינו המהרש"א, "ובספר ישן מצאתי וז"ל: נכנסו לפרדס החכמה והיא חכמת אלקות, בן עזאי ציץ ומת מתוך שדבקה נפשו באהבה רבה, דבקות אמיתי בדברים עליונים שהם יסודה, והציץ באור הזהיר נתפרדה מן הגוף ונתפשטה מכל מקרי הגוף, באותה שעה ראתה מנוחה כי טוב ולא שבה עוד למקומה, וזו מעלה גדולה ע"כ נאמר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו וגו'".

וכ"כ באור החיים הק' בפרשת אחרי מות, על מות נדב ואביהו בקרבתם לפני ה'. וכך כתב רבינו צדוק הכהן מלובלין ברבי עקיבא שקיבל עול מלכות שמים באהבה בשעה שהיו סורקין בשרו במסרקות של ברזל ופרחה נשמתו באהבת האל שבקריאת השמע.

וכך כאשר שמעה שרה על עקידת יצחק ועל מסירת נפש של יצחק שכמעט שלא נשחט, נתעלתה אף היא בקרבת אלקים ופרחה נשמתה.

מיתת שרה ועקידת יצחק

ומה מאוד שמחתי בראותי שוב בפירוש רבינו חיים פלטיאל (שהיה תלמיד חבר למהר"ם מרוטנבורג ופלפל בהלכה עם הרשב"א) עה"ת שכתב:

"וא"ת וכי הייתה שרה מצטערת במה שבחר הש"י ביצחק לעולה, לכך יש מתרצים פרח מרוב שמחה".

וב"ה שהינחני בדרך אמת.

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן מוה"ר יוסף דוד ז"ל

נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל

נלב"ע ג' אייר תשס"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז

הר"ר דוד הגר הי"ו

לזכר אנג'לס